

**Štefan Kardoš, Norma Bale, Robert Titan Felix: *Sekstant.*
Murska Sobota: Franc-Franc, Maribor: Litera 2002
(Knjižna zbirka Sopotja).**

Tridelni roman ali, bolje rečeno, tri daljše zgodbe treh avtorjev. Trije avtorski slogi, trije "glavni" junaki. In tri različne zgodbe in usode. Kraj dogajanja, Prekmurje, vsi trije junaki, tridesetletniki, se trudijo tako ali drugače pobegniti iz utesnjujočega okolja. Pobegi pa so neuspešni, najsi gre za fizični odhod in vrnitev ali pobeg v fantazijo, v nerealni svet, ki pa še vedno nosi nekatere varljive poteze realnosti. Izgubljenost v labirintih življenja, strasti in fantazem ponazarja tudi Escherjeva litografija *Relativnost*, ki je bila uporabljena za podlago naslovnice in veznega lista.

Zgodbe treh "junakov" se prepletajo, večinoma pa potekajo vzporedno. Vsako zgodbo dopolnjujeta drugi dve, ki vsaj v kakšnem detajlu, obrisu, ali navidez pomembni malenkosti, vključujeta katero izmed oseb ali dopolnjujeta zgodbi. Včasih košček mozaika katere izmed zgodb po naključju odkrijemo na kakšnem nenavadnem mestu.

Seveda smo ob branju hote ali nehote pozorni tudi na zgradbo romana. Vsak del lahko beremo neodvisno, kljub različnosti treh pripovednih pristopov pa je delo organsko povezano; povezovalno deluje osrednji zunanji dogodek, nogometna tekma, kraj dogajanja, Salon (le opomba: avtorji so se srečali v Salonu Murske republike v središču Murske Sobote), ter premikanje oseb, ki se enkrat pojavljajo kot malo prepoznavne stranske osebe, drugič kot glavni "junaki". Zdi se namreč, da se jim stvari dogajajo kar same od sebe ali celo zaradi njihovih reakcij, za katere je vedno znova poudarjano, da nad njimi nimajo nikakršnega nadzora, pa najsi gre za "glas", ki se oglašča v njih, za beg v norost, nacionalizem ali celo za razcep osebnosti.

Prvi podnaslov je *Trubadur in oficir*, zadnji *Oficir in trubadur*, pripoved prvega dela se v Salonu začinja, pripoved zadnjega

se tam končuje; in pripelje do magične točke konca v začetku. V Salonu, kjer po kvalifikacijski nogometni tekmi Slovenije za svetovno prvenstvo poteka literarni večer. Tekma določa konkretno časovno točko (14. november 2001), od katere se dogajanje razteza v prihodnost in preteklost. Hkrati je to edina oprijemljiva in konkretna časovna točka prvega in drugega dela – v tretjem delu nekako dnevniški videz dodajajo datumi. Navzoči so vsi trije glavni protagonisti: Valentin, Halka in Erik.

Junak prvega dela je Valentin. Na literarno sceno ga je izstrelila zbirka sonetov, ki jih je posvetil devet let mlajši ženski (posamezne kvartine in tercine z 10-, 11-zložnimi verzi s poudarjenim ritmom vzpostavljajo komunikacijo s slovensko tradicijo pisanja sonetov; forma ostaja, vsebina je izpraznjena, banalizirana). Po njuni poročni noči se sooči z zamolčano resnico – njegova žena namreč ne le, da ni erotično neizkušena, kakor je sam verjel, ampak ima celo burno ljubezensko preteklost. Valentin svoje razočaranje in bes sprosti s pisanjem vulgarnega nadaljevanja svojega takrat izhajajočega romana *Oficir in trubadur*, ki ga prebere na literarnem večeru v Salonu. Obscena Valentinova zgodba z besedami "Pustite me na miru, ne maram zdaj!" v spomin jasno priključuje Cankarja, le da tokrat ne gre za skodelico kave, ampak za seks, zgodba pa nato osupne z "Oprostite, mati!" in nadaljuje s skoraj dobesečnim citatom Cankarja "A bilo je prepozno. Luči ni bilo več v njenih očeh, smehljava ne več na njenih ustnicah". Seveda dobimo vtis, da je prvi namen zgodbe osupniti "sprejemnika" – ne le Valentinove fiktivne poslušalce, ampak tudi bralce, pa ne le zaradi incestoidnosti (vprašanje je, koliko ta sama po sebi v literaturi sploh še pretrese), pač pa predvsem zaradi neposrednega navezovanja na Cankarja. Erik Valentina takoj zmerja z "mamojebcem" in kljub temu, da naj bi bilo prav to branje tisto, ki je spodbudilo Erika k temu, da je "mamojebca" začel trpinčiti na parkirišču, se ne moremo znebiti občutka, da gre predvsem za provokacijo. (Tudi nagovor bralca pred začetkom romana vzvratno dobiva dodatne pomene.) Razgreti navijači, ki so medtem v sosednjem prostoru spremljali nogometno tekmo, z njim brutalno obračunajo, Valentin pa "izgubi" teden življenja, za katerega se mu ne sanja, kaj se je z njim dogajalo. V s hipnozo izvlečenih spominih se ne izgublja le junak, ampak tudi bralec.

Ozadje sredinskega dela z naslovom *5, Rouge* barva glasba, večinoma Sade, neposredno vabilo je sposojeno pri Jimiju, *Come on baby, light my fire*. (V prvem delu je za "zvočno ozadje" skrbela *Kdor ne skače, ni Slovinc, hej, hej, hej!* – v slogu nogometne tekme.)

Pomenska polnost naslova se razkrije med branjem: podnaslovi so fraze, ki jih krupjeji izrekajo ob igrah na srečo, ali pa preprosto polja, na katera se stavi. *5, cinq*, je srečna številka, na katero skoraj vedno stavi Haze, hkrati pa tudi rojstni dan obeh, njegov in Halkin, *rouge* rdeča barva ljubezni. V tokratni igri življenja so, vsaj za Halko, stave visoke, morda celo višje, kot se sama zaveda. Ko Haze zgubi zajeten kup denarja, zapusti tudi njuno razmerje. Halka naredi samomor.

Za razliko od obeh moških protagonistov ima Halka ljubezensko razmerje, ki je na prvi pogled nekako funkcionalno, a vendar že od samega začetka razkrito kot destruktivno. Halka namreč predstavlja tretji kot ljubezenskega trikotnika in je zato v absolutno podrejenem položaju. Da je njuno razmerje podobno "francoski ruleti, kjer se izgublja počasi, dobiva pa s podvojeno slastjo in da veliki igralci stavijo tako dolgo, dokler so tega fizično še sposobni", sicer zveni poetično, za Halko pa se kot izjemno resničen izkaže zadnji del – tudi sama stavi tako dolgo, dokler je tega fizično še sposobna oziroma je njena izguba tolikšna, da je ni sposobna preboleti. Igralniška metaforika, ki je nedvomno ena izmed glavnih odlik tega dela, preveva vse pore teksta in mu daje hazardersko-usodnostni pečat.

Za razliko od obeh moških "kolegov" Halka vztraja v resničnosti; nobenih zdrsov v fantazijski in fantazmatski svet vzporedne resničnosti, v kateri tudi ni (in ne more biti) osebne odgovornosti. Valentin tako temeljito zablodi, da potrebuje psihiatrično pomoč – in tako pridemo do še ene stične točke vseh treh delov, psihiatra Blaža; ta je, če že ne najpomembnejša, pa vsaj naizrazitejša stranska oseba, ki se pojavi v vseh treh zgodbah (njegova vloga je najvidnejša v prvem delu, je pa tudi Karinin terapevt).

Tretji del je pravzaprav edini, v katerem se glavnemu junaku Eriku ob bok enakovredno postavi še ena junakinja: Karin je njegova mladostna ljubezen. Pravi pomen naslova *Karin in sestre* postane jasen, ko odkrijemo, da je Karin razcepljena osebnost. "Sestre drsnih ploskev" kar pogosto prevzamejo kontrolo nad njenim življenjem in jo odpeljejo, kamor se jim pač že zdi potrebno ali zabavno. Ni jasno, kaj je razcep osebnosti povzročilo, detomor, spolna zloraba strica ali prekinitev mladostnega razmerja z glavnim junakom – ta možnost se kot verjetna za hip zazdi na koncu, ko Karin ugotovi, da obujanje mladostnega razmerja nima nobene prihodnosti, v njej pa se ne oglasi niti ena misel, pa tudi "sestre" molčijo ... Potem pa se Stephanie skloni po kamenček in ga vrže v jezero. In nato le še tišina ...

Glavna oseba tretjega dela je sicer Erik, ki se po letih odsotnosti vrača v kraj svoje mladosti, med drugim kot sin židovsko-protestantskih staršev, obremenjen tudi s preteklostjo svoje družine. Nepredvidljivo erotično razmerje s Karin – oziroma eno izmed sester – je neodrešujoče; med bežanjem pred življenjem in razmerjem s Karin se med popivanjem 14. novembra znajde v Salonu. Izhod iz krize identitete najde v uniformi in fiktivnem boju za južno mejo. Iz samega "štosa" pa se mu zazdi, da bi s sabo zvelkel tudi Valentina. Erik obleče uniformo – in zdi se mu, da je prvič v življenju *zares* moški (in seveda neustavljivo privlačen)! Hkrati pa, paradoksalno, vemo, da je bilo njegovo služenje vojaščine precej travmatično doživetje ter da se je takrat tudi v njem začel oglašati še drug glas ...

Takšna ali drugačna norost ali vsaj izgubljanje stika z realnostjo je v *Sekstantu* popolnoma običajno, v zgodbah in junakih kar mrgoli različnih "glasov": Valentinov Glas prevzema oblast nad njegovim govorom in telesom, v

Eriku se oglašča "tisto", med nočnim obiskom pokopališča pa kar konkretno blede, in potem je tu še Karin s svojimi "sestrami". Vse to pa bralca počasi utruja. Zgodbe so tudi zato različno berljive – precej bolj sproščeno se prebira sredinska, ob kateri si nekoliko oddahnemo od potikanj med mračnimi plastmi človekove psihe, pozornost pa vsekakor pritegnejo tudi menjave in dialogi med Karininih sestrami. Kdor torej ne bo obupal med prebiranjem psihiatrovih zapiskov o Valentinovih blodnjah, bo dočakal še dve drugačni zgodbi.

Ob uredniški opombi na koncu romana se vprašamo, kaj tam sploh počne. Je namreč pojasnjevalna, celo razlagalna in ponuja "zanesljivo", verjetno tudi "pravo" interpretacijo. Ali je tovrstno usmerjanje bralcev res potrebno? Ali pa preprosto izhaja iz bojazni, da bi se v zapletenih labirintih bralec lahko izgubljal in mu niti intuitivno iskanje smeri ne bi več pomagalo? Morda pa je uredniška opomba na koncu naš sekstant – pripravica, s katero ne bomo iskali nebesnih teles in orientacije na odprtem morju, pač pa se bodo jasneje pokazala razmerja med romanesknimi liki.